

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Andra kammaren.

Nr 6.

Fredagen den 29 januari.

Kl. 3.30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 22 innevarande januari förda protokollen.

§ 2.

Hans excellens herr statsministern *Sandler* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 38, med förslag till lag om delning av jord å landet m. m.;

nr 45, angående ändrad disposition av Kinna & Örby egnahemsförening u. p. a. för 1925 beviljat lån från egnahemslånefonden;

nr 51, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 13 december 1912 (nr 355) angående tullrestitution i vissa fall vid återutförsel av utländsk vara;

nr 48, angående omorganisation av stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping; och

nr 49, angående anslag för vetenskaplig bearbetning av vissa, av professor J. G. Andersson hopbragta ostasiatiska arkeologiska samlingar.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 42, med förslag till förordning om fortsatt tillfällig höjning av beloppen för den i förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper stadgade stämpelavgiften.

§ 4.

Vidare föredrogs var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 326 av herr *Olsson* i Kullenbergstorp *m. fl.*; och

nr 327 av herr *Johansson* i Kälkebo *m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionen nr 328 av herr *Eriksson* i Västbro *m. fl.*; samt

till kammarens första tillfälliga utskott motionen nr 329 av herr *Vennerström m. fl.*

§ 5.

Härefter föredrogs konstitutionsutskottets memorial, nr 1, i anledning av första kammarens remiss av motionen nr 160 av herr Almkvist, med anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Kammaren beslöt lägga memorialet till handlingarna med förklarande, att ifrågavarande motion vore av beskaffenhet att böra hänvisas till behandling av lagutskott.

§ 6.

Statsutskottets nu föredragna utlåtande nr 11 bordlades åter.

§ 7.

Ordet lämnades härpå till

Herr **Eriksson** i Grängesberg, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta för sin del, att ett särskilt utskott, bestående av tio ledamöter från vardera kammaren, må tillsättas för behandling av icke mindre Kungl. Maj:ts proposition nr 38, med förslag till lag om delning av jord på landet m. m., än även de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller enskilda motionärer göras i detta ämne eller i andra i omedelbart sammanhang därmed stående frågor, samt att första kammaren måtte inbjudas att i detta beslut förena sig med andra kammaren.

Denna hemställan bifölls.

Herr **Eriksson** i Grängesberg, som ånyo erhöll ordet, yttrade vidare: Herr talman! Jag tillåter mig tillika hemställa, att andra kammaren måtte besluta tillsätta för andra kammarens del lika många suppleanter i det beslutade utskottet som i konstitutionsutskottet eller tolv.

Jämväl detta förslag blev av kammaren bifallet.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i nästföregående paragraf omförmälda beslut om tillsättande av ett särskilt utskott.

§ 9.

Interpellation. Herr *förste vice talmannen* gav härefter på begäran ordet till

Herr **Lithander**, som anförde: Herr talman! I motion i andra kammaren nr 196 den 20 februari 1922 yrkades av herr Olof Olsson i Kullenbergstorp, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga förslag till sådana ändrade bestämmelser för statsrevisionen, att dess granskning må komma att omfatta även sådana monopolistiska företag av statsfinansiell betydelse, vilka tillskapats genom statens direkta åtgärd, även om de icke drivas av staten.

Riksdagens båda kamrar biföllo den 13 maj 1922 i konstitutionsutskottets utlåtande nr 13 gjort yrkande samt godkände ävenledes den 23 maj 1922 i riksdagens skrivelse nr 166 till Konungen bl. a. följande uttalande: »Slutligen torde även, såsom i motionen II: 196 föreslås, utredning böra ske beträffande

avvägbringandet av en statlig revision av vissa monopolistiska företag av statsfinansiell betydelse. Då företag av denna art, särskilt A.-B Vin- och spritcentralen och A.-B. Tobaksmonopolet, uppstått genom statliga åtgärder, då vissa överskott av deras vinstmedel skola inlevereras till statsverket och då deras förvaltning alltså är av stort intresse för statens ekonomiska ställning, bör en särskild granskning av desamma ur statsfinansiell synpunkt äga rum. Den rätt att utse vissa av bolagens revisorer, som enligt nu gällande bolagsordningar tillkommer Kungl. Maj:t, torde i detta hänseende icke kunna anses tillräcklig. Den i bolagsordningen stadgade revisionen bör i statens intresse kompletteras med en rent statlig revision, som från allmänna statsfinansiella synpunkter granskar bolagets förvaltning. Resultaten av detta revisionsarbete böra därefter framläggas för riksdagen. Huruvida denna revision bör ske genom statsrevisionen eller på annat sätt, saknar riksdagen anledning att för närvarande uttala; de olika möjligheter, som härvid kunna tänkas, böra givetvis vid utredningen uppmärksammas.»

Vid behandling i andra kammaren den 4 februari 1925 av konstitutionsutskottets memorial nr 1 rörande från riksdagen år 1924 vilande förslag angående ändrad lydelse av § 72 riksdagsordningen efterlyste motionären förslag från Kungl. Maj:t i enlighet med ovan anförda del av riksdagens skrivelse av den 23 maj 1922 men erhöll härpå intet svar från regeringsbanken.

I dagspressen har helt nyligen förekommit ett meddelande genom Tidningarnas Telegrambyrå så lydande: »Stockholm den 22 jan. (T. T.) Med anledning av det under remissdebatten påtalade förhållandet att statsrevisorerna icke äga rätt att granska spritmonopolets räkenskaper och den i samband därmed till regeringen riktade uppmaningen att framlägga förslag till ändring härutinnan har Sv. M. förfrågat sig hos finansministern, statsrådet Wigforss, som emellertid framhöll, att det var högst tvivelaktigt, om något sådant förslag kan hinna föreläggas årets riksdag. Utredning pågår för närvarande inom finansdepartementet i saken, men frågan är stor och behöver grundlig utredning och tidsfristen för proposition i frågan utgår den 1 mars.»

Vid det förhållande, att riksdagens begäran om förslag i ärendet är daterad den 23 maj 1922, torde riksdagen med skäl kunna förvänta Kungl. Maj:ts förslag till innevarande års riksdag. Även om efter 3 1/2 års utredning i någon punkt oklarhet ännu skulle råda i en fråga, som för de flesta ligger så tydlig och klar, nämligen att riksdagens revisorer skola äga rätt att granska i motionen angivna monopolbolag, torde dock icke några oöverbinnerliga hinder föreligga för en kungl. proposition i ärendet under loppet av nästkommande februari månad, eventuellt före den 20 mars innevarande år.

Alldeles oberoende av det beslut, vartill riksdagen kan komma med anledning av motioner, åsyftande en tidigare riksdagens granskning än den som framdeles kan komma att härvidlag möjliggöras för statsrevisionen, är det av vikt, att Kungl. Maj:t icke till en oviss framtid uppskjuter behandlingen av ovannämnda riksdagens hemställan.

På grund av det anförda hemställas om kammarens medgivande att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få rikta följande spörsmål:

Har riksdagen att under 1926 års lagtima riksdag emotse kungl. proposition i ovanberörda hänseende enligt riksdagens skrivelse nr 166 den 23 maj 1922?

Ifrågavarande framställning blev på begäran bordlagd.

§ 10.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herrar *Olsson* i Ramsta och *Schill*, nr 330, angående viss ändring i grunderna för rätt till pensionstillägg enligt lagen om allmän pensionsförsäkring;

herr *Johanson* i Hallagården, nr 331, om åvägabringandet av mera effektiva säkerhetsanordningar vid järnvägsövergångar å landsväg;

herr *Månsson* i Erlandsro, nr 332, angående åtgärder för en effektivare personalbokföring i riket m. m.;

herr *Osberg*, nr 333, angående nedbringande av läkemedelsprisen;

herr *Wagnsson*, nr 334, angående förkortning av studietiden för blivande läkare m. m.;

herr *Hage*, nr 335, angående utarbetande av ett enhetligt förslag till en reformerad, praktisk och lättlärd stavning m. m.; och

herr *Andersson* i Storegården m. fl., nr 336, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 34, med förslag till förordning om fastighetstaxering år 1927 m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 11.

Ordet begärdes härefter av

Herr *Olsson* i Kullenberstorp, som yttrade: Herr talman! Den till kammarén i dag överlämnade kungl. propositionen med förslag till lag om delning av jord på landet är, som man ser, nästan en liten bibel till omfånget och innehåller mycket djupt ingripande förslag på många områden av vår jordfråga. Nu har ju riksdagen kommit i gång med sitt arbete, och de flesta ledamöters tid är därför starkt upptagen, så att man icke kan förutsätta, att de kunna kasta sitt arbete för att grundligt genomgå detta stora förslag för att eventuellt framkomma med sina tankar om ett och annat eller föreslå ändringar i det samma på den korta tid, som den vanliga motionstiden innebär. Jag skall därför, herr talman, taga mig friheten föreslå, att motionstiden för ifrågasättande ärende måtte utsträckas till den grundlagsenligt medgivna längsta tiden eller till det sammanträde, som infaller näst efter 20 dagar från propositionens avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 12.

Till bordläggning anmälades bevillningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1927 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt till bevillning av inkomst m. m.;

nr 3, i anledning av väckt motion om tullfrihet för kalciummolybdat m. m.;

nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande sänkning av tullen å galoscher; och

nr 5, i anledning av väckt motion angående tullen å motorvelocipeder.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Eriksson</i> i Stockholm	under	6 dagar fr. o. m.	den	1 febr.,
» <i>Olsson</i> i Ramsta	»	3 » » »	»	30 jan.,
» <i>Osberg</i>	»	6 » » »	»	1 febr.,
» <i>Andersson</i> i Rasjön	»	6 » » »	»	1 »
» <i>Svedman</i>	»	9 » » »	»	2 »
» <i>Blomquist</i>	»	4 » » »	»	2 »
» <i>Hammarlund</i>	»	5 » » »	»	1 »
» <i>Svensson</i> i Högsjöhult	»	4 » » »	»	30 jan.,
» <i>Nilsson</i> i Tånga	»	3 » » »	»	30 »
» <i>Olsson</i> i Blädinge	»	8 » » »	»	1 febr.,
» <i>Gustafsson</i> i Älvsered	»	5 » » »	»	2 »
» <i>Herou</i>	»	6 » » »	»	30 jan.,
» <i>Persson</i> i Fritorp	»	5 » » »	»	2 febr.,
» <i>Ryberg</i>	»	5 » » »	»	1 »
» <i>Lithander</i>	»	2 » » »	»	30 jan.,
» <i>Johansson</i> i Sollefteå	»	4 » » »	»	30 »
» <i>Lindgren</i>	»	9 » » »	»	1 febr.,
» <i>Henrikson</i>	»	4 » » »	»	1 »
» <i>Olofsson</i> i Hov	»	4 » » »	»	30 jan., och
» <i>Holmström</i> i Gävle	»	2 » » »	»	30 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.1 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Måndagen den 1 februari.

Kl. 8 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 26 nästlidna januari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman Erik Laurén på grund av influensa är under närmaste dagar fr. o. m. den 1 febr. 1926 oförmögen att deltaga i riksdagens förhandlingar, intygas.

Stockholm den 31 jan. 1926.

Oskar Nordlander.
 leg. läk.

§ 3.

Herr statsrådet *Larsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 53, angående statsunderstöd ur fonden för bibanor i vissa delar av riket till Ämål—Ärjängs järnvägsaktiebolag för utförande av ett hamnspår; och
 nr 54, angående ytterligare statsbidrag till istandsättande av Falkenbergs tullbro.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Upplästes och lades till handlingarna ett från första kammaren inkommet protokollsutdrag, nr 107, utvisande att första kammaren beslutit att antaga den av andra kammaren gjorda, i § 7 av kammarens protokoll för den 29 nästlidna januari omförmälda inbjudningen att förena sig med andra kammaren i dess beslut om tillsättande av ett särskilt utskott.

§ 5.

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till det särskilda utskott riksdagen beslutit tillsätta propositionen, nr 38, med förslag till lag om delning av jord å landet m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 45, angående ändrad disposition av Kinna & Örby egnahemsförening u. p. a. för 1925 beviljat lån från egnahemslånefonden;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 51, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 13 december 1912 (nr 355) angående tull-restitution i vissa fall vid återutförsel av utländsk vara; och

till statsutskottet propositionen, nr 48, angående omorganisation av stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping.

Vid föredragning härpå av propositionen, nr 49, angående anslag för vetenskaplig bearbetning av vissa, av professor J. G. Andersson hopbragta ostasiatiska arkeologiska samlingar överlämnades propositionen i vad den avsåge anslag under åttonde huvudtiteln till statsutskottet och i övrigt till bankoutskottet.

§ 6.

Härefter föredrogs herr *Lithanders* vid kammarens näst föregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa spörsmål, huruvida under 1926 års lagtina riksdag är att förvänta proposition angående avvägbringande av en statlig revision av vissa monopolistiska företag av statsfinansiell betydelse; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 7.

Föredrogs herrar *Olssons* i Ramsta och *Schills* på kammarens bord liggande motion, nr 330, angående viss ändring i grunderna för rätt till pensionstillägg enligt lagen om allmän pensionsförsäkring; och yttrade därvid

Herr **talmannen**: Denna motion avser ett ämne av beskaffenhet att tillhöra lagutskotts behandling.

Den är emellertid icke väckt inom den tid, som i § 55 riksdagsordningen är föreskriven för avgivande av motion, tillhörande behandling av ständigt utskott.

Jag finner mig följaktligen förhindrad framställa proposition å motionens remitterande till utskott.

Vidare föredrogos nedannämnda på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 331 av herr *Johanson* i Hallagården;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionen nr 332 av herr *Månsson* i Erlandsro;

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 333 av herr *Osberg*; samt till kammarens första tillfälliga utskott motionerna: nr 334 av herr *Wagnsson*; och nr 335 av herr *Hage*.

Slutligen föredrogs motionen nr 336 av herr *Anderson* i Storegården; och hänvisades motionen i vad den avsåge anslag till täckande av kostnaderna för en allmän fastighetstaxering till statsutskottet och i övrigt till bevillningsutskottet.

§ 8.

Bevillningsutskottets betänkanden nr 1—5, som nu föredrogs, bordlades åter.

§ 9.

På hemställan av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrått med första kammarens talman, beslöt kammaren att onsdagen den 3 i denna månad företaga val av ledamöter och suppleanter i det särskilda utskott riksdagen beslutit tillsätta.

§ 10.

Avgåvos följande motioner nämligen av

herrar *Englund* och *Hage*, nr 337, angående utredning om de ekonomiska faktorer, som verka bestämmande på den moderna filmverksamheten m. m.;

herr *Dahlén m. fl.*, nr 338, om slopande av kristendomsundervisningen i rikets folkskolor;

herr *Weijs*, nr 339, angående åtgärder till vinnande av ett bättre undervisningsresultat vid folkskolor av B-, C- och D-formerna;

herr *Bengtsson* i Norup, nr 340, angående framläggande för riksdagen av en plan för sinnessjukvårdens ordnande;

herr *Sjöblom*, nr 341, angående utredning i fråga om meddelande av viss föreskrift rörande kastration av husdjur;

herr *Hallén m. fl.*, nr 342, angående organisering av strävandena för kroppskultur och stegrad hygien;

herr *Lindqvist* i Halmstad, nr 343, om införande i förordningen om motorfordon av vissa föreskrifter angående förarplatsens storlek;

herr *Lindley*, nr 344, angående ett mera enhetligt och tillfredsställande ordnande av handräkningsarbetet vid landets olika tullplatser;

herr *Strindlund*, nr 345, angående gynnande av avsättning för de blindas tillverkning vid upphandling för det allmännas behov;

herr *Hage m. fl.*, nr 346, angående svenskt initiativ till en förutsättningslös överläggning om behovet av ett världsspråk samt om vilket språk bör upphöjas till världsspråk;

herr *Fjellman m. fl.*, nr 347, angående utredning i fråga om ersättning åt vissa Privatbankens fordringsägare för förluster genom bankens konkurs;

herr *Lithander*, nr 348, angående införande av sommartid;

herr *Persson* i Falla, nr 349, angående nedsättning av räntan å lån från av staten förvaldade fonder till företag för distribuering av elektrisk energi å landsbygden; samt

herrar *Hage* och *Englund*, nr 350, angående viss ändring i § 21 regeringsformen.

Nämnda motioner bordlades.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 1, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 7, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet; och

nr 12, med anledning av remiss från andra kammaren av en av herr H. Weibull m. fl. väckt motion;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning;

andra lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud i vissa fall mot arbetares användande till målningsarbete, vid vilket nyttjas blyfärg; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för G. Karlsson från erläggande av viss del av köpeskillingen för $\frac{3}{4}$ mantal Fylleryd i Kronobergs län;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för A. Forsgren från viss skadeståndsskyldighet;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark; och

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 25, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr förste vice talmannen *Hamilton* under 2 dagar från och med den 2 innevarande februari.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8.28 e. m.

In fidem
Per Cronvall.